

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI

ABDULLA QODIRIY NOMIDAGI JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA
UNIVERSITETI

“TASHKIL ETISH”
Jizzax davlat pedagogika universiteti
Rektori prof. Sh.S. Sharipov
2022-yil

DIDAKTIK TIZIMLAR VA ULARNING TURLARI
FANINING O'QUV DASTURI
(2-kurs)

Bilim sohasi:	100000	-	Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000	-	Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60110100	-	Pedagogika va psixologiya (<i>Qo'shimcha tarbiya fani o'qituvchisi</i>)

Fan/Modul kodi	O'quv yili	Semestr	Kreditlar
351BNV/AM04	2022-2023	II	4
Fan/Modul kodi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 2

Didaktik tizimlar va ularning turlari	Hamm asi	Jami auditoriya	Ma'ruza	Amaliy	Seminar	Mustaqil ish
2-semestr	60	30	12	12	6	30
Jami	60	30	12	12	6	30

I. Fanning mazmuni.

Fanni o'qitishning maqsadi – Pedagogika va psixologiya ta'lim yo'nalishi bo'yicha bilim oluvchi talabalar, shu soxa bo'yicha shug'ullanuvchi mutaxassislar, shuningdek turli ta'lim muassasalarida faoliyat yurituvchi o'qituvchi va tarbiyachilar didaktik tizimlar, konsepsiyalar va nazariyalarning mohiyati haqida bilim ko'nikmalar bilan qurollantirish.

Fanni o'qitishning vazifalari talabalarga tarbiya nazariyasi va amaliyoti fanini o'qitishning nazariy ilmiy amaliy va metodologik asoslari haqida bilim berish, tarbiya fanini o'qitish ijtimoiy zarurat sifatida ilmiy amaliy asoslash fanni o'qitishda innovasion ta'lim texnologiyalardan foydalanishning sifot samaradorligini oshi rishga oid bilim ko'nikma va malakalarni shakllantirishdan iborat

I. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fanning tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Didaktika ta'lim nazariyasi sifatida. (2 soat)
Didaktika haqida tushuncha. Didaktikaning predmeti va vazifasi. Didaktikaning asosiy kategoriyalari va didaktik tushunchalar tizimi

2-mavzu. Didaktik nazariya (konsepsiya)lar va ularning falsafiy asoslari. (2 soat)
An'anaviy, progressiv va zamonaviy ta'lim konsepsiyalari. Ta'lim nazariyasida Y.A.A.Komenskiy, I.Pestallosi va I.Gerbartning didaktik konsepsiyalari ahamiyati

3-mavzu. An'anaviy ta'lim konsepsiyalari. (2 soat)
Formal va moddiy ta'lim nazariyasi keng tanilgan. Bu nazariyalarning mohiyati nima va o'rta ta'lim mazmuniga qanday ta'sir etadi. Formal ta'lim nazariyasiga Djon L.okk (XVII asr), Pestalotsti, Kant va Gerbart (XVIII-XIX asrlar)

4-mavzu. Progressiv ta'lim konsepsiyalari. (2 soat)
Jon Dyui tizimi. G.Kershteynning mehnat maktabi. V.Lay nazariyalari tashkil etadi

5-mavzu. Zamonaviy ta'lim konsepsiyalari. (2 soat)

Rivojlanuvchi ta'lim nazariyasi. Zankovning rivojlanuvchi ta'lim nazariyasi. Davidov va Elkonin ning rivojlanuvchi ta'lim nazariyasi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.

6-mavzu. Ta'lim paradigmatlari. (2 soat)

An'anaviy – konservativ paradigmaga (bilim paradigmati). Ratsionalistik (bixevioristik) paradigmaga. Fenomenologik (gumanistik) paradigmaga. Texnokratik paradigmaga. Ezoterik paradigmaga.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotda yangi pedagogik texnologiyalar yoki interaktiv usullardan foydalanish uchun imkoniyatlar katta bo'ladi. O'qituvchi darsga kirib tashkiliy ishlarni o'tkazadi, auditoriyani darsga tayyorgarligi yozish va o'cherish vositalarining mavjudligi hamda o'quvchilarning davomati aniqlanadi. Amaliy mashg'ulot darslarida savol-javoblar, diskussiyalar tashkil qilinadi, faol ishtirok etgan talabalar rag'batlantiradi.

Amaliy mashg'ulotda ko'proq talabalar guruhini bir nechta kichik guruhlarga ajratib o'qitishning aqliy hujum, bahs-munozara, suhbat metodlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bu metodlar talabalarni mavzu yuzasidan ko'proq mustaqil fikr yuritishga, o'z fikrini bayon etishga undaydi. Darsga bo'lgan qiziqishlarini oshirib, diqqatlarini jamlashga o'rgatadi. Bundan tashqari amaliy mashg'ulot so'ngida o'qituvchi har bir talabaning faoliyatini to'g'ri va xolisona baholashga erdishi zarur. Shuningdek, baholarni e'lon qilib faol o'quvchilarning familiyalarini aytib rag'batlantirishi va aksincha passiv, nutqi rivojlanmagan yoki uyatchan talabalarga yengil tanbeh berishi ham muhim ahamiyatga ega.

Amaliy mashg'ulot darslarini dastur bo'yicha sifatli o'tilishini talabalar bilimining o'z vaqtida adolati va xolisona baholanishini fandan ma'ruza olib boruvchi o'qituvchi muntazam nazorat qilib borishi shart. Shuningdek amaliyot o'qituvchisi bilan dastur bajarilishi uchun amaliy darslarda nimalarga alohida e'tabor qaratilishi, ma'ruzada mavzularni qaysi qismlari kam yoki ko'proq yoritilgani va boshqa o'quv-uslubiy masalalarda maslahatlashib fikrlashib turishlari lozim.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada har bir akadem guruhga alohida o'tiladi. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tiladi, «Keys-stadi» texnologiyasi ishlatiladi. Keyslar mazmuni o'qituvchi tomonidan belgilanadi. Ko'rgazmali materiallar va axborotlar multimedia qurilmalari yordamida uzatiladi.

4.	<p>VIII. Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Z.F.Sharopova. Ta'lim texnologiyalari. "Navro z" nashriyoti. T.:2019, 342 bet. 2. Raxmatova F.A. To'raqulova M.A. O'qituvchilarni kreativ fikrlashga o'rgatishning pedagogik asoslari. "Lesson press" nashriyoti. T.:2022, 158 bet. 3. B.Qurbonov, R.G.Isyonov, G.B.Kurbanova, A.I.Avazbayev. Texnologiya fanini o'qitish metodikasi. "Innovatsiya-Ziyo" T.:2022, 255 bet. 4. M.F. Hakimova. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari: Nazariya va amaliyot. – Toshkent-2018 <p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. –T.: O'zbekiston, 2008. 2. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risidagi» Qonuni. 130 Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyligining poydevori. –10T. : Sharq, 1997. 3. O'zbekiston Respublikasi «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi». Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyligining poydevori. – T.: Sharq, 1997. 4. Karimov I.A. Barkamol avlod-O'zbekiston taraqqiyligining poydevori. –T.: —Sharq 1998. 7. Karimov I.A. O'zbekiston XXI asrga intilmoqda. –T.: 1998. 5. Karimov I.A. Barkamol avlod-O'zbekiston taraqqiyligining poydevori. –T.: 1998. 6. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. –T.: IManaviyat 2008. <p>Internet saytlari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.zivonet.uz. 2. www.edu.uz. 3. www.google.uz. <p>www.gov.uz.</p>
6.	<p>fanining o'quv dasturi Jizzax davlat pedagogika universiteti Kengashining 202__ yil "____" dagi ____-sonli Kengash qarori bilan tasdiqlangan.</p>
7.	<p>Fan/modul uchun ma'sullar: F.A. Rahmatova Pedagogika ta'limi nazariyasi kafedrasini mudiri, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent</p>
8.	<p>Taqrizchilar: To'raqulova I.X A. Qodiriy nomidagi JDPU Pedagogika va psixologiya fakulteti dekani, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent Abrorxonova K Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Boshlang'ich ta'lim kafedrasini mudiri p.f.f.d(PhD), dotsent</p>

4) SWOT-tahlil. Bu organayzer talabalarda tizimli fikrlash, taqqoslash, baholash, tahlil qilish, fikrni davom ettirish ko'nikmalarini rivojlantiradi. SWOT atamasi inglizcha so'zlarning qisqartmasi hisoblanadi: Strengths – ob'ektning kuchli jihatlari; Weakness – kuchsiz jihatlari; Opportunities – tashqi imkoniyatlari; Threats – tashqi xavf-xatarlari. Talaba yangi qatordan S, W, O, T harflarini yozib yoniga ob'ektning mos sifatlarini yozib chiqadi.

5) **Aqliy hujum usuli.** Bu usul dars mavzusiga oid savolga javob topish maqsadida g'oyalarni jamlash va saralash uchun qo'llaniladi. Har bir talaba o'zining shaxsiy g'oyalarni ilgari suradi. Bosqichlari – muammoli vaziyat paydo qilish; yechimni topish uchun g'oya, fikr berish; yechimlar taqdimotini eshitish; yechimlarni solishtirish va tanlash; xulosa qilish.

6) **Esse.** Bu mavzu bo'yicha cheklangan hajmda yoziladigan insho hisoblanadi. Esseda talaba o'quv materiali bo'yicha o'zining shaxsiy fikrini erkin ifoda etadi.

VI. Kreditlarni olish uchun talablar.

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy nazorat, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini topshirish.

Joriy nazorat. Joriy nazorat semestr davomida seminar mashg'ulotlariga ajratilgan soatlar (juflik) dan kelib chiqib umumiy 30 ball bilan baholanadi.

Jami seminar mashg'ulotlari bo'yicha o'zlashtirish natijalari 100 ballik tizimda 30 ball bilan baholanadi.

Oraliq nazoratlar. Oraliq nazoratlar semestr davomida ma'ruza mashg'ulotlari o'quv soatidan kelib chiqqan holda o'tkaziladi. Oraliq nazorat 100 ballik tizimda 20 ball bilan baholanadi. Oraliq nazorat ishi tarkibida mustaqil ta'lim topshirig'i kiradi.

Oraliq va joriy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalarga yakuniy nazorat topshirishga ruxsat beriladi.

Yakuniy nazorat

Yakuniy nazorat yozma shaklida o'tkaziladi. Talabaning yakuniy nazoratdagi o'zlashtirishi 100 ballik tizimda 50 ball bilan baholanadi va yakuniy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalar fanni o'zlashtirgan hisoblanadi.

III.1. Amaliy mashg'uloti mavzulari

1-mavzu. Didaktika ta'lim nazariyasi sifatida. (2 soat)

Reja

1. Didaktika haqida tushuncha.
 2. Didaktikaning predmeti va vazifasi.
 3. Didaktikaning asosiy kategoriyalari va didaktik tushunchalar tizimi
- 2-mavzu. Didaktik nazariya (konsepsiya)lar va ularning falsafiy asoslari. (2 soat)**

Reja

1. An'anaviy, progressiv va zamonaviy ta'lim konsepsiyalari.
 2. YA.A.Komenskiy ta'lim nazariyasi
 3. I.Pestallosi va I.Gerbartning didaktik konsepsiyalari ahamiyati
- 3-mavzu. An'anaviy ta'lim konsepsiyalari. (2 soat)**

Reja

1. Formal va moddiy ta'lim nazariyalarning mohiyati.
 2. Formal ta'lim nazariyasiga Djon Lokk (XVII asr)
 3. Pestallosi, Kant va Gerbart (XVIII-XIX asrlar)
- 4-mavzu. Progressiv ta'lim konsepsiyalari. (2 soat)**

Reja

1. Jon Dyui tizimi.
2. G.Kershteynning mehnat maktabi.
3. V.Lay nazariyalari tashkil etadi

5-mavzu. Zamonaviy ta'lim konsepsiyalari. (2 soat)

Reja

1. Rivojlantiruvchi ta'lim nazariyasi.
2. Zankovning rivojlantiruvchi ta'lim nazariyasi.
3. Davidov va Elkonin ning rivojlantiruvchi ta'lim nazariyasi.
4. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.

6-mavzu. Ta'lim paradigmatlari. (2 soat)

Reja

1. An'anaviy – konservativ paradigma (bilim paradigmati).
2. Rasionalistik (bixevioristik) paradigma.
3. Fenomenologik (gumanistik) paradigma.
4. Texnotratik paradigma. Ezoterik paradigma.

III. 2 Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar:

Seminar mashg'uloti talabalar bilimni chuqurlashtirib mustahkamlaydi. Har bir seminar mashg'ulotining rejalari va foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati ishechi dasturda to'liq aks etadi. Shuningdek, seminar mashg'ulotlarining rejalari kundalik dolzarb ma'lumotlar bilan boyitiladi, kafedra yig'ilishlarida muhokama qilinadi va tasdiqlanadi. Ayniqsa fanlar bo'yicha seminar mashg'ulotlarining savollari kundalik yangiliklar va sanat Oliy majlis qarorlari, jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozi bo'yicha materiallar bilan to'ldiriladi. O'qituvchi har bir amaliy-seminar mashg'ulot darsi uchun zarur ko'rsatma va tarqatma

materiallarni oldindan tayyorlab qo'yishi zarur.

Seminar mashg'uloti mavzulari:

1-mavzu. Didaktika qonuniyatlari va prinsiplari. (2 soat)

Reja

1. Didaktik konsepsiyalarning prinsiplari.
2. Zamonaviy didaktika prinsiplari.

2-mavzu. Rasionalistik (bixevioristik) paradigma. (2 soat)

Reja

1. Rasionalistik (bixevioristik) paradigmaning vujudga kelishi.
2. Ahamiyati va kamchiliklari.

3-mavzu. Muammoli ta'lim nazariyasi. (2 soat)

Reja

1. Muammoli ta'lim nazariyasining rivojlanish tarixi.
2. Muammoli ta'limni tashkil etish texnologiyalari va prinsiplari.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar.

IV.1. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Didaktikaning asosiy kategoriyalari va didaktik tushunchalar tizim
2. Didaktika haqida tushuncha
3. Didaktikaning predmeti va vazifasi
4. An'anaviy, progressiv va zamonaviy ta'lim konsepsiyalari.
5. YA.A. Komenskiy ta'lim nazariyasi
6. I. Pestalossi va I. Gerbartlarning didaktik konsepsiyalari ahamiyati
7. Formal va moddiy ta'lim nazariyalarning mohiyati.
8. Formal ta'lim nazariyasiga Djon Lokk (XVII asr)
9. Pestalotstsi, Kant va Gerbart (XVIII-XIX asrlar)
10. Jon Dyui tizimi.
11. G. Kershteynning mehnat maktabi.
12. V. Lay nazariyalari tashkil etadi
13. An'anaviy – konservativ paradigma (bilim paradigmasi).
14. Rasionalistik (bixevioristik) paradigma.
15. Fenomenologik (gumanistik) paradigma.

IV.2. Mustaqil ta'limni o'zlashtirish tartibi.

Mustaqil ta'limdan ko'zlangan maqsad va vazifalar - bu talabalarda mustaqil bilim olish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Mustaqil ta'lim amaliy mashg'ulotlariga tayyorgarlik ko'rishdan tashqari fan dasturida ko'rsatilmagan, ammo fan bo'yicha talabaning bilim doirasini kengaytiruvchi qo'shimcha mavzular doirasida berilgan topshiriqlarni bajarishni o'z ichiga oladi.

V. Ta'lim natijalari/Kasbiy kompetensiyalar.

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

3. - ta'lim mashg'ulotlarida talabalar fani predmetiga oid bilimlarni o'zlashtirib borishlari yuzasidan olib boriladigan ishlarni maqsadga muvofiq tashkil etish va mustaqil ishlash metodikasi tufayli talabalar

fandan mukammal bilim oladilar, pedagog kasbini egallash uchun jiddiy tayyorgarlikdan o'tadilar.

-ta'lim mashg'ulotlariga tayyorlanish jarayonida talabalar tavsiya qilingan adabiyot materiallarini qunt bilan o'rganib chiqishi, oliy ta'lim pedagogikasi muammolariga doir ma'ruza yoki referat tayyorlashi; amaliy topshiriqlarni bajarishi, rivojlanishi, yangilanish va modernizatsiya jarayonlari haqidagi *bilimga*.

Talaba mavzuni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

-darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari va mavzularini o'rgana olish *ko'nikmalariga*;

-tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;

-maxsus adabiyotlar bo'yicha fan bo'limlari yoki mavzular ustida ishlash;

talabaning o'quv-ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlarbo'limlari va mavzularni chuqur o'rganishi bildirila olishini *malakalariga ega bo'ladi*.

VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari.

Grafik organayzerlar

Grafik organayzerlar ma'ruza, amaliy va mustaqil ta'lim mashg'ulotlarida talabalar o'quv materiallarini samarali o'zlashtirishlari uchun joriy etiladi. Quyida ularning ba'zilarini keltirilgan.

1) BBB jadvali. Barcha ma'ruza darslarida qo'llaniladi. BBB usuli ("bilaman", "bilishni xohlayman", "bilib oldim") orqali talaba o'zini kuzatishi, o'qituvchi esa darsga baho berishi mumkin. Talaba dars boshida mavzu bo'yicha nimani bilishini (B1) va yana nimalarni bilishni xohlashini (B2) daftoriga yozib qo'yadi. Dars so'ngida nimalarni bilib olganligini (B3) qayd qilib qo'yadi.

2) Insert usuli. Bu usul matnini o'zlashtirishda qo'llaniladi. Talaba sahifa hoshiyasiga o'z belgilarini qo'yib ularga munosabat bildiradi. Masalan: "v" - zarur; "-" - xato; "+" - yangi; "i" - e'tibor qiling; "x" - ortiqcha; "*" - ko'chirish kerak; "?" - tushunarsiz va h.k.

3) Klaster sxemasi

Bu usul fikrni erkin bayon qilish uchun qo'llaniladi. Masalan, talaba o'rganilgan mavzu bo'yicha klaster tuzishi mumkin. O'rta kalit so'z, tarmoqlarga unga bog'liq boshqa atamalar yoziladi. Ular ham o'z navbatida tarmoqlarga ajralishi mumkin.